

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม เป็นการพัฒนาความสามารถทางด้านเจตคติ และพฤติกรรมของบุคคลตามค่านิยมของสังคมนั้น ๆ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2531) การจัดการศึกษาให้แก่ปวงชนมีเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างสังคมที่พึงประสงค์ ขอบเขตในการกำหนดเป้าหมายจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาชีวิต และปรัชญาสังคมของแต่ละกลุ่ม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์และสังคม นอกจากนี้จะต้องเข้าใจถึงสาเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลและสังคม (ลีปนันท เกตุทัต, 2526) การจัดการศึกษาให้แก่สมาชิกในสังคม ได้เริ่มมาตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นในโลก เป็นการให้การศึกษาเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย สังคมปัจจุบันถือว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่และบริการอย่างหนึ่งของรัฐ ที่ต้องจัดให้แก่สมาชิกหรือพลเมืองทุกคนของสังคมอันหมายถึง ประเทศชาติ และเป็นที่ยอมรับว่าปัจจัยที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็คือการศึกษานั้นเอง

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล และสงขลาครอบคลุมพื้นที่ 21,258 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.5 ของพื้นที่ภาคใต้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัด มีสภาพที่แตกต่างกันเป็น 3 เขต ดังนี้ (สนอง จันทนิทร, 2525)

เขตที่ 1 สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีพื้นที่ 11,150 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นิยมใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ไม่นิยมพูดภาษาไทย มีบางส่วนพูดภาษาไทยไม่ได้เลย

เขตที่ 2 จังหวัดสตูล มีพื้นที่ 2,796 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่
นับถือศาสนาอิสลาม มีการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน

เขตที่ 3 จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ 7,582 ตารางกิโลเมตร ประชาชนส่วนใหญ่
นับถือศาสนาพุทธ แต่มีบางอำเภอประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ภาษา
ไทยในชีวิตประจำวัน

โครงสร้างทางสังคมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันได้แก่ ปัตตานี ยะลา และ
นราธิวาส มีลักษณะพิเศษกล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายู
ท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น สำหรับสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้มีจำนวนประชากรที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตามการนับถือศาสนา

จังหวัด	นับถือศาสนาพุทธ		นับถือศาสนาอิสลาม		อื่น ๆ และไม่ระบุศาสนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัตตานี	112,579	21.73	401,667	77.53	3,833	.74
ยะลา	123,510	36.42	212,996	62.80	2,646	.78
นราธิวาส	111,221	20.72	421,267	78.48	4,295	.80
รวม	347,310	24.91	1,035,930	74.31	10,774	.77

(กรมการศาสนา, 2531)

วัฒนธรรมของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพื้นฐาน
มาจากหลักการทางศาสนาอิสลาม ดังนั้นหลักศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนที่นับถือ
ศาสนาอิสลามเหนือสิ่งอื่นใดศาสนาอิสลามได้สร้างวัฒนธรรมครอบคลุมถึงชีวิตความเป็นอยู่
ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ชาวมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตั้งแต่เกิดจนตาย ฉะนั้นข้อบัญญัติ

ทางศาสนาอิสลามจึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่มุสลิมต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ศาสนาอิสลามมีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอื่นอยู่หลายประการที่สำคัญคือเป็นศาสนาที่มีบทกำหนด ความเชื่อ และการปฏิบัติเกือบทุกแง่ทุกมุมมีคำสอนที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นต้น บทบัญญัติทางศาสนามีทั้งระดับนโยบายทั่วไป และระดับปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สรุปแล้วแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใด หรือแนวความคิดใดของมนุษย์ที่จะพ้นจากขอบข่ายของศาสนาอิสลาม (อารง สุทธาศาสตร์, 2523)

การปลูกฝังวัฒนธรรมอิสลามให้แก่เด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้เริ่มจากอายุน้อย ๆ ตั้งแต่การถ่ายทอดจากครอบครัว จนกระทั่งถึงสถาบันทางศาสนาของชุมชน มีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การถ่ายทอดค่านิยมทางสังคมและศาสนา เริ่มจากการฝึกหัดอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การศึกษาเรื่องเอกภาพของพระเจ้าเรื่องศาสนบัญญัติที่เกี่ยวข้อง การทำความสะอาด การละหมาด การถือศีลอด การบริจาคศาสนพลี และอื่น ๆ ที่จำเป็นตลอดจนการรับค่านิยมในการประกอบอาชีพ การปฏิบัติตนในสังคม การแต่งกาย การบริโภคอาหาร การอยู่อาศัย เป็นต้น (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2527) นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่ต้องศึกษาหาความรู้ จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักธรรมทางศาสนาอิสลามจากผู้ที่อยู่ในชุมชน โดยทั่วไปแล้วมีการเรียนในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน ตอนเย็นหรือเวลาค่ำเมื่อกลับจากโรงเรียนแล้ว นอกจากนี้ยังมีการเรียนในวันเสาร์ วันอาทิตย์ อีกด้วย (ฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา, 2526 อ้างถึงใน บือราเฮม มะยูไซะ, 2527)

บทบาทของโรงเรียนเริ่มจากการถ่ายทอดสิ่งที่ตั้งตาม แล้วก็ปรับปรุงสิ่งที่มียู่แล้ว ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ ตลอดจนการสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นใหม่นั้นถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาสมาชิกของสังคม และบทบาทอีกส่วนหนึ่งของโรงเรียนก็คือเป็นผู้รักษา สืบทอดวัฒนธรรมของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการคัดเลือกวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากอดีตไว้ในรายวิชาต่าง ๆ เช่น สังคมศึกษา จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา วรรณคดี ดนตรี เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525) แต่การจัดประสบการณ์ในโรงเรียนไม่สามารถสนองความต้องการทางวัฒนธรรมความเชื่อ ความมุ่งมั่น ตลอดจนค่านิยมของกลุ่มสังคมทุก ๆ กลุ่มได้ ก็เพราะการร่างหลักสูตรได้นำความต้องการของกลุ่มสังคมที่เป็นส่วนใหญ่ของประเทศมาเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร (สำลี ทองฉิว, ม.ป.ป.) การจัดการศึกษา

ทุกแห่งจะมีส่วนประกอบของวัฒนธรรมอยู่โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับศาสนา ถ้าหากการจัดการศึกษาของรัฐมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ย่อมมีส่วนทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านจากผู้รับการศึกษาที่มีวัฒนธรรมแตกต่างออกไปได้ การจัดการศึกษาจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและความเชื่อของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ ด้วย แล้วนำมาประกอบการพิจารณาในการจัดทำหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาในสถาบันศึกษาด้วย (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2530)

นอกจากนี้การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐ ได้อาศัยการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของชาติ ให้เกิดการลดทอนความผูกพัน และความจงรักภักดีต่อเผ่าพันธุ์เดิมของตนให้น้อยลงไปหรือหมดไป และให้เกิดความรู้สึกผูกพัน มีความจงรักภักดีต่อรัฐบาลแทนกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือรัฐต้องการให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของรัฐ มิใช่เป็นสมาชิกของเผ่าพันธุ์ย่อย ๆ ในสังคมนั้น (อุทัย ดุลยเกษม, 2526) การจัดทำนโยบายนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของชาตินั้นเอง แต่นโยบายดังกล่าวย่อมได้รับการต่อต้านจากกลุ่มชนที่ต่างวัฒนธรรม แนวการดำเนินการโดยทั่วไปควรแยกความแตกต่างและรวมความเหมือนเพื่อประชาชนทุกคนในประเทศไม่ว่านับถือศาสนาใด ก็มีโอกาสดังกล่าวในการร่วมกิจกรรมของชาติได้อย่างสะดวกใจโดยการแยกความแตกต่างในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ไม่ควรเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาเป็นกิจกรรมของชาติโดยส่วนรวม รากฐานของปัญหาที่สำคัญของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ ความหวาดหวั่นในการสูญเสียความบริสุทธิ์ของศาสนา อันเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เป็นต้น จากความหวาดหวั่นดังกล่าวย่อมส่งผลให้ชาวมุสลิมเกิดกระบวนการในการป้องกันตนเอง เพื่อพิทักษ์ความบริสุทธิ์ของศาสนาไว้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2531)

การจัดการของรัฐบาลที่มีต่อประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ควรที่จะเน้นไปในทางเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม เพราะจะทำให้ประชาชนบางส่วนมีความเห็นว่าเป็นการสร้างความเป็นปรปักษ์ ไม่เคารพสิทธิในการนับถือศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมที่มีอยู่จากที่ผ่านมามีรัฐบาลบางสมัยกระทำการประหัตประหารบีบบังคับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงทำให้ชาวมุสลิม

เกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาลไทย เป็นโอกาสให้บุคคลบางกลุ่มถือเป็นข้ออ้างเข้าแทรกแซง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศได้ (ปิยนารถ บุนนาค, 2531) แนวทางแก้ไขความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในเมื่อปัญหาเกิดขึ้นมาจากการขาดความเข้าใจกันใน เรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม วิธีแก้ปัญหานั้นขั้นแรกก็โดยการศึกษาและทำความเข้าใจ วัฒนธรรมอิสลามอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้มีการศึกษาฟื้นฟูวัฒนธรรมอิสลามอย่างเต็มที่ วัฒนธรรมของกลุ่มชนเป็นสิ่งที่ปลูกฝังอยู่ในจิตใจอย่างลึกซึ้ง มีควรที่จะหาทางแก้ไข เปลี่ยนแปลง การยึดยึดวัฒนธรรมของชนส่วนใหญ่ในประเทศให้แก่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็น การไม่สมควรยิ่ง การแก้ปัญหานั้นที่ดีคือช่วยส่งเสริมให้วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป (สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2523)

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่ามักเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการจัดการศึกษามาโดยตลอด ในบางเหตุการณ์ก็เป็นปัญหาที่เกิด จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยตรงสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ก็เนื่องมาจาก ความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างผู้ให้การศึกษากับบุคคลในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รับ การศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ยึดหลักสูตรของส่วนกลางเป็นหลัก ถึงแม้ว่าก่อนนำหลักสูตรไปใช้ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและวัฒนธรรม ของท้องถิ่นแล้วก็ตาม แต่การปรับหลักสูตรได้ปฏิบัติในแนวกว้าง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถที่จะ เสนอแนะถึงรายละเอียดของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับ พฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนเพียงใด เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มีผลให้กิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียนบางกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงทำให้เกิดปัญหาต่อการจัด การศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การจัดกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งได้จัดตามหลักสูตรและมีการใช้สื่อการเรียนการสอน ที่ผลิตมาจากส่วนกลางเหมือนกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่มีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพ ทางสังคม วัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น วิชาภาษาไทยหลักสูตร ได้เน้นการออกเสียง ร ล คำควบกล้ำ ซึ่งเป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ แต่คนที่ใช้ ภาษามลายูท้องถิ่นมีปัญหาการออกเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงสูง มักจะออกเสียงเป็นเสียงต่ำ เสียงวรรณยุกต์ออกไม่ได้ออกเป็นเสียงสามัญเหมือนกันหมด โดยเฉพาะวรรณยุกต์เสียงจัตวา

ออกไม่ได้เลย ตัวสะกดในแม่ กก กค กข กง กน กม จะออกเสียงกลับกัน เช่น เจ็ดเป็นเจ็บ คนเป็นคง เป็นต้น หลักสูตรที่ใช้ยกก็ไม่ได้เน้นในเรื่องนี้ (มาโนชญ์ บุญญาวัตร, 2525) การเขียนจดหมายในวิชาภาษาไทย มีคำขึ้นต้นของจดหมายใช้คำว่า กราบเรียน กราบเท้า ทั้งสองคำนี้เป็นการใช้คำที่ขัดกับหลักการทางศาสนาอิสลาม ในส่วนนี้เมื่อนักเรียนได้เรียนในชั้นเรียนไปแล้ว ก็ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์, 2533) นอกจากนี้แล้วยังมีกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ อีก ตลอดจนกิจกรรมเสริม หลักสูตรที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น มีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เด็กไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางส่วนได้ข้ามไปเรียนในประเทศมาเลเซีย เหตุผลก็เพราะเด็กที่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน สามารถสื่อความเข้าใจกับครู และเพื่อน ๆ ได้อย่างสะดวก และสามารถแสดงออกโดยไม่ถูกจำกัดความฉลาด อันเนื่องมาจากปัญหาทางภาษาแต่อย่างใด (ดอน แม็ก, 2530) นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการสอนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกปองร้ายอยู่ตลอดเวลา ก็เพราะมีประชาชนบางกลุ่มถือว่าครูคือผู้สร้างวัฒนธรรม ผู้จะประสานวัฒนธรรมไทยพุทธกับไทยอิสลามให้ผสมกลมกลืนกันได้ ถึงแม้เด็กส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเคร่งครัดในวิถีปฏิบัติทางศาสนา ก็ยอมที่จะรับวัฒนธรรมไทยพุทธผสมผสานไปโดยอัตโนมัติ (นาวิ รังสิวารักษ์, 2533)

ปัญหาทางด้านการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเขตการศึกษา 2 อันประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล การจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 2 ประสบกับปัญหาหลายประการด้วยกันคือ (มาโนชญ์ บุญญาวัตร, 2525)

1. อัตราการตกต่ำสูงขึ้นสูง เนื่องจากนักเรียนมีปัญหาด้านภาษา กล่าวคือ ไม่เข้าใจภาษาไทย เพราะในชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่น
2. นักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วมีคุณภาพ และประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากการศึกษาขึ้นอยู่กับระดับที่ไม่น่าพอใจ

3. นักเรียนที่เรียนต่อในชั้นสูงมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่นักเรียนมุสลิมนิยมเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มากกว่าโรงเรียนรัฐบาล ทั้งนี้ก็เพราะโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม สอนทั้งวิชาสามัญและวิชาศาสนา

4. รัฐต้องเพิ่มชั้นเรียนพิเศษขึ้นทำให้ต้องเพิ่มงบประมาณ เช่น การเปิดสอนชั้นเด็กเล็กเตรียมภาษาไทย การสอนภาษาไทยแก่ราษฎรที่พูดและเขียนภาษาไทยไม่ได้ เป็นต้น

5. ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีโอกาสศึกษาต่อน้อย ฉะนั้นบุคคลที่เป็นครูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นครูที่นับถือศาสนาพุทธมาจากท้องถิ่นอื่น พูดภาษามลายูไม่ได้ เข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่ตีพอ เวลามีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนก็แก้ปัญหาด้วยความยากลำบาก

การศึกษาจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในเขตการศึกษา 2 กับเขตการศึกษาอื่น ๆ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีระดับไม่คงที่ และมีแนวโน้มว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง (อารีสิน เทพลักษณ์, 2530) และจากการประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2532 พบว่า เขตการศึกษา 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในลำดับสุดท้าย ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละเขตการศึกษา
เป็นรายกลุ่มประสบการณ์ ปีการศึกษา 2532

เขตการศึกษา	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	สพช.	กพอ.
1	70.64	48.11	63.41	75.48
2	58.30	37.02	54.46	67.32
3	65.13	42.10	60.91	70.16
4	65.33	41.96	60.36	71.77
5	68.27	46.29	62.38	73.12
6	68.38	46.59	62.62	74.21
7	65.13	42.03	59.24	70.98
8	65.71	42.84	59.52	69.69
9	66.13	41.79	60.13	70.03
10	66.97	42.82	60.45	71.07
11	65.93	41.45	59.12	69.46
12	66.39	44.68	60.89	71.66

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533)

การแก้ปัญหาทางการศึกษาดังกล่าว เขตการศึกษา 2 ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาโดย
ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้ดำเนินการ 6 ประการด้วยกันคือ (มานิชญ์
บุญญาวัตร, 2525)

1. การเตรียมภาษาไทยให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. การช่วยเหลือนักเรียนในชั้นเรียนปกติ
3. การสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียน
4. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

5. การปรับปรุงหลักสูตรและหนังสือเรียนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
6. การปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

การดำเนินงานในการแก้ปัญหาทางการศึกษา ตามที่ได้ปฏิบัติไปแล้วนั้นมิผลให้คุณภาพการศึกษาได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงต้องพัฒนาให้ดีขึ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอีกพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่ความแตกต่างของวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมากเป็นวัฒนธรรมของส่วนกลางหรือวัฒนธรรมของศาสนาพุทธ เพราะฉะนั้นจึงมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ขัดต่อสภาพภูมิหลังของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้การเรียนการสอนบางอย่างไม่สามารถที่จะสนองต่อการเรียนรู้ และนักเรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้อาจก่อให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ได้อีกด้วย ถ้าหากกิจกรรมที่จัดมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักเรียน ก็จะส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้เต็มที่ ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของนักเรียนโดยตรง

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ยังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ในแต่ละกิจกรรมมีระดับความไม่สอดคล้องที่แตกต่างกัน ถ้าหากกิจกรรมการเรียนการสอนใดมีระดับความไม่สอดคล้องอยู่ในระดับต่ำ แสดงว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ไม่ยุ่งยากหรือไม่มี ความซับซ้อนเท่าใด และมีผลกระทบที่ไม่รุนแรงต่อนักเรียนหรือชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนใดมีระดับความไม่สอดคล้องอยู่ในระดับสูง แสดงว่ากิจกรรมนั้นย่อมมีผลกระทบที่รุนแรงต่อนักเรียนและชุมชนอีกด้วย จำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องให้ความสนใจถึงกิจกรรมเหล่านั้นอย่างจริงจัง ว่ามีส่วนใดของกิจกรรมที่ยังไม่สอดคล้อง ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงให้การเรียนการสอนในส่วนนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีความสนใจที่จะศึกษาระดับความไม่สอดคล้อง ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อที่

จะนำผลจากควรวิจัยมาเป็นแนวทาง ในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นดังกล่าวให้มีความ สอดคล้องและสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด ตลอดจนส่งผล ให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่คิดสรร 31 รายการ ในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีนักเรียนนับถือศาสนา อิสลามเกินร้อยละ 80 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น
2. กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาเฉพาะกิจกรรม การเรียนการสอนที่คิดสรรมา จำนวน 31 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับ วัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ได้จากการศึกษา เอกสารและสัมภาษณ์บุคคล โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ (วิชาภาษาไทย) 5 กิจกรรม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 7 กิจกรรม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย 10 กิจกรรม กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ 3 กิจกรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตร 6 กิจกรรม สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ (วิชาคณิตศาสตร์) ไม่นำมาศึกษา เพราะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับที่ศึกษาในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ แล้ว ประกอบกับจากการ ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์บุคคลมีกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องยังปรากฏไม่ชัดเจนเท่าใดนัก
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 390 คน และครู 192 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามเกิน ร้อยละ 80 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะถือว่านักเรียนในชั้นนี้ได้รับประสบการณ์จากโรงเรียนครอบคลุมความรู้ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักทางศาสนาได้ดีกว่านักเรียนชั้นอื่น ๆ สำหรับครูผู้สอนที่นับถือศาสนาอิสลามเพราะถือว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง และยังมีความรู้ความเข้าใจตลอดจนสามารถปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาได้ เนื่องจากบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบัญญัติทางศาสนาอยู่แล้ว จึงถือว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวสามารถให้ข้อมูลต่อการวิจัยได้

2. การวิจัยนี้ไม่ถือว่าเป็นการตัดสินใจปฏิบัติตามหลักศาสนา เพราะว่าการวินิจฉัยปัญหาทางศาสนาต้องใช้ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาเป็นผู้ตัดสินใจ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนและครูที่นับถือศาสนาอิสลามของการวิจัยนี้ ไม่สามารถกระทำการในลักษณะนั้นได้ ฉะนั้นผลการวิจัยเป็นเพียงระดับการยอมรับและการรับรู้ตามการรับรู้ของนักเรียนและครูเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ลักษณะของกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงลักษณะของกิจกรรม และสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

วัฒนธรรม หมายถึง แนวการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ คุณธรรม ศาสนา มารยาทในสังคม ภาษา การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ในที่นี้กล่าวถึงเฉพาะวัฒนธรรมของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พฤติกรรมทางวัฒนธรรม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในด้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ คุณธรรม ศาสนา มารยาทในสังคม ภาษา การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ในที่นี้จะเน้นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งลักษณะของพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรม

ความไม่สอดคล้องทางวัฒนธรรม หมายถึง ความขัดแย้งทางความรู้สึกและการกระทำของผู้ปฏิบัติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างของพื้นฐานการดำเนินชีวิตระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมที่สอดคล้องอยู่ในกิจกรรมการเรียนการสอน

ความสอดคล้องทางวัฒนธรรม หมายถึง การยอมรับที่จะรับรู้และปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีข้อขัดแย้ง และยังมีความรู้สึกว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิต อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมที่สอดคล้องอยู่ในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปในแนวเดียวกันกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเกินร้อยละ 80

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีประชาชนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามเกินร้อยละ 80 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนับถือศาสนาอิสลาม

ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานทางการสอนและงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา โดยไม่กำหนดว่าเป็นครูผู้สอนในชั้นใดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่นับถือศาสนาอิสลาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์บุคคล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปีการศึกษา 2534

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย ครู จำนวน 192 คน และ นักเรียน จำนวน 390 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบเติมคำ (Completion) ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choice) มี 3 ตัวเลือก ถามเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียนกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเติมคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มเติมกิจกรรมที่มีความคิดเห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน (นอกเหนือจากตอนที่ 2)

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบเติมคำ ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและแบบเติมคำ ถามเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเติมคำ ถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มเติมกิจกรรมที่มีความคิดเห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน (นอกเหนือจากตอนที่ 2)

ชุดที่ 3 แบบบันทึกประจำวันของนักเรียน

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือ วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ และศึกษาจากการสัมภาษณ์บุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์

3.2.2 รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาสร้างข้อกระทงในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.3 นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ แล้วนำมาแก้ไขเป็นเครื่องมือฉบับชั่วคราว

3.2.4 นำเครื่องมือฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2.5 นำเครื่องมือมาแก้ไขปรับปรุงเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และบางส่วนส่งกลับทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบบสอบถามสำหรับครูมา รวบรวม แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และแปลความ

นำข้อมูลที่แปลความแล้วจากเครื่องมือทั้ง 2 ชุด มาสรุปเพื่อหาระดับความไม่สอดคล้อง

ข้อมูลจากแบบบันทึกประจำวันของนักเรียน ไม่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล
แต่นำมาช่วยเสริมในการอภิปรายผลเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในระดับ
ประถมศึกษา ได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับ
ท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมอิสลามได้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง หรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
3. เป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจ ในการศึกษาค้นคว้าสภาพทางวัฒนธรรมของนักเรียน
ที่นับถือศาสนาอิสลาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย